

УДК 811.112.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209285>**Любов ВІТАЛІШ,**

orcid.org/0000-0003-0963-300X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри німецької філології

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) Lyubov.Vitalish@lnu.edu.ua**НІМЕЦЬКІ ПАРНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ: ФОРМАЛЬНІ І ЗМІСТОВІ ОЗНАКИ**

У цій статті об'єктом розгляду є один із видів німецьких фразеологізмів – парні сполучення слів, які також називають парними фразеологізмами. За своїми структурними характеристиками – словосполучення нереченнєвого характеру – вони належать до так званих приказок, серед яких виокремлюють власне приказки (номінальні й вербальні), сталі порівняння і, власне, ці парні фразеологізми. Предметом розгляду є структурні й значеннєві ознаки німецьких парних фразеологізмів. Завдяки цим своїм особливостям парні фразеологізми стоять окремою синтаксичною моделлю в багатьох фразеологічних класифікаціях.

Формальні ознаки парних фразеологізмів враховують їхні морфологічні та синтаксичні характеристики. Характерною є морфологічна репрезентація компонентів у межах однієї частини мови: обидва повнозначні компоненти фразеологізму виражені іменниками, прикметниками, партиципами, дієсловами чи прислівниками; обов'язковою є наявність з'єднувального елемента – прийменника чи сполучника; можуть зустрічатися як лексичні, так і морфологічні архаїчні форми. Синтаксичну природу мають такі характерні ознаки парних фразеологізмів: сталий порядок компонентів, зростання довжини компонентів у парному фразеологізмі; прикінцева чи початкова рима, яка зустрічається регулярно лише у цьому виді фразеологізованих словосполучень. Розглянуто деякі дискусійні питання стосовно парних фразеологізмів, які виникли в германістиці з розвитком німецької теоретичної фразеології.

До змістових ознак парних фразеологізмів зараховуємо цілісність значення та лексичні взаємозв'язки між їхніми автосемантичними компонентами. У цьому сенсі відзначено семантичну єдність фразеологізму, досліджено типи лексичних взаємозв'язків між компонентами (синонімію, антонімію, доповнення, лексичний валентний зв'язок з певним дієсловом чи лексико-тематичною групою дієслів). Усі положення статті проілюстровано великою кількістю прикладів.

Ключові слова: фразеологізм, парний фразеологізм, структурна модель, лексичний зв'язок, рима, алітерація, четвертий закон О. Бегателя.

Lyubov VITALISH,

orcid.org/0000-0003-0963-300X

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at German Philology Department

of Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) Lyubov.Vitalish@lnu.edu.ua**GERMAN WORD PAIRS: FORMAL AND CONTENT-RELATED FEATURES**

In the article one treats German word pairs as a special kind of non-sentence phraseologisms. They preserve their stable unchangeable structure and integrate themselves into the sentence with the help of a valence verb.

Discussable questions are discussed as to whether individual syntactic models of German count as word parcels (twin formulas), namely those that are joined by a preposition, and not just by a conjunction. In this question we lean on the opinion of Wolfgang Fleischer. To word pairs we count such phraseologisms, which are peculiar to a set of certain formal and semantic features.

Formal characteristics of these phraseologisms include their morphological characteristics (the same part of speech of the components of phraseology – noun, adjective, verb, adverb, participle, a substantive part of speech, the presence of a preposition or a conjunction – usually a copulative conjunction consisting of on or off two words, archaic lexical or morphological forms).

Such characteristic features of the word pairs have a syntactic character: constant word sequence of the components, the increasing length of the second word in phraseologism, end rhyme or beginning rhyme (alliteration). The beginning rhyme is typical only for the word pairs.

Among the content-related features are considered: the semantic entirety of the phrase as phraseologism; types of lexical relationships between the components (synonymy, antonymy, supplementation). An attempt was made to find Ukrainian equivalents of German pair phraseologisms. Ukrainian equivalents of the word pairs rarely have the form of phraseologism, more often they have a descriptive character.

The presence of the formal features in various combinations was found in all word pairs.

All points of the article are illustrated with a large number of examples.

Key words: phraseologism, word pair, structural model, lexical relationships, rhyme, alliteration, law of growing members.

Постановка проблеми. У німецькій лексикології та фразеології виокремлюють парні фразеологізми як окремий вид фразеологізованих словосполучень і вказують на їхні особливості загалом, не поділяючи їхні ознаки на формальні та семантичні. Термінологічна синонімія, притаманна різним фразеологічним дослідженням, створює передумови для локалізації парних фразеологізмів на різних щаблях синтаксичних, семантичних і мішаних класифікацій, які беруть за основу одну чи кілька ознак цього виду фразеологізмів, через що формується думка про їхню окремішність чи винятковість у масиві фразеологічного матеріалу.

Метою статті є висвітлення нашого бачення проблем, пов'язаних із представленням німецьких парних словосполучень як окремого лексико-синтаксичного виду приказок, який охоплює кількісно значний фразеологічний матеріал із певною сукупністю формальних і змістових ознак.

Аналіз досліджень. Згадка про парні фразеологізми як сталі словосполучення зі специфічною структурою є неодмінною позицією у всіх підручниках лексикології та фразеології, наприклад, у І. І. Чернишової (Чернышева, 1970: 59), В. Гаврися та О. Пророченка (Гаврись, Пророченко, 1981: 373), В. Фляйшера (Fleischer, 1997: 99), Г. Бургера (Burger, 2003: 33), Ч. Фольдеша (Földes, 2007: 424). Я. Баран не виокремлює парні фразеологізми і розглядає їх разом з іншими приказками відповідно до їхньої морфологічної структури (Баран, 1997: 104]. Загальні згадки про парні фразеологізми як про Wortpaare чи Zwillingsformeln (Zwillingsformen), проілюстровані кількома прикладами, не дають цілісного уявлення про масив цього мовного явища і про наявність окремих формальних і змістових ознак у кожному окремому фразеологізмі.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо детальніше структурні ознаки фразеологізмів як мовних висловлювань. До них належать реченнєві та нереченнєві висловлювання. Реченнєві висловлювання (satzwertige Ausdrücke) – це прислів'я, цитати, крилаті вислови, інтер'єкціональні (вигуківі) фразеологізми. До нереченнєвих фразеологізмів (satzgliedwertige Phraseologismen) належать приказки з різною синтаксичною структурою: номінальні приказки без дієслова, вербальні приказки (з дієсловом), сталі порівняння, парні фразеологізми (Wortpaare).

Приказки (satzgliedwertige, nichtsatzwertige Phraseologismen) у синтаксичному плані мають структуру поширеного члена речення. Для їхнього позначення у німецькому мовознавстві використовують багато термінологічних синонімів:

Redensarten, Redewendungen, phraseologische Verbindungen, phraseologische Wortfügungen, stehende Redewendungen, feste Wortverbindungen. У плані смислу приказкам притаманний відносно стійкий змістовий зв'язок.

Окремі лексичні компоненти приказок перебувають у прозорому відношенні стосовно один одного і пояснюють самі себе навзаєм, проте їхнє сукупне значення прямо з'ясувати, як правило, неможливо. Значення приказки чи сталого словосполучення має узагальнений чи переносний характер. Ключем зазвичай буває образно-переносний варіант значення одного з компонентів приказки.

За їхнім морфологічним складом (за частинами мови компонентів) – іменники це, прикметники чи дієслова – німецькі приказки поділяють на номінальні і вербальні. Номінальні приказки складаються тільки з номінальних частин мови і їхніх форм (іменників, прикметників, дієприкметників): *ein Baum von einem Burschen, das schwarze Gold, blauer Montag, schweigender Hermann*; вербальні приказки містять, крім номінальних компонентів, принаймні одне дієслово: *die Flinte ins Korn werfen, auf den Busch klopfen, jemandem ins Gehege kommen*. До приказок за такими критеріями належать також сталі порівняння й парні фразеологізми.

Парні фразеологізми (Wortpaare, Zwillingsformeln) – це бінарні словосполучення, які складаються з двох слів однієї частини мови, поєднаних між собою прийменником чи сполучником, і виражають єдине поняття (Oguj, 2003: 81). Німецький мовознавець Г. Бургер використовує для їхнього позначення ще один термінологічний синонім – «парні словосполучення» («Paarformeln») (Burger, 2003: 46).

Оскільки парні фразеологізми складаються з двох слів, вони також можуть представляти як номінальні, так і вербальні приказки, напр.: *halb und halb, kreuz und quer, Hammer oder Amboss, Hand in Hand* (парні фразеологізми як номінальні приказки), *hegen und pflegen, schalten und walten, leben und weben* (парні фразеологізми як вербальні приказки).

Обмеження складу парних фразеологізмів лише сурядними з'єднувальними словосполученнями зі сполучником між обома компонентами фразеологізму можна, на нашу думку, вважати дискусійним. В. Гаврись й О. Пророченко залічують до «парних формул» лише копулятивні синтаксичні структури (Гаврись, Пророченко, 1981: 373), Г. Бургер визнає також «парні формули» («paarige Formeln») з прийменниками у

ролі з'єднувального елемента (Burger, 2003: 46), В. Фляйшер відносить до «фразеологічних парних сполучень» («phraseologische Wortpaare») утворення зі сполучниками й прийменниками (Fleischer, 1997: 106), за ним також так вважає О. Д. Огуй (Oguy, 2003: 81). З іншого боку, частина «моделей» («Modellbildungen») у Г. Бургера, які мають структуру «X um X», «von X zu X» та сталі синтаксичні характеристики (Burger, 2003: 45–46), на наш погляд, не можуть бути зараховані до парних фразеологізмів, бо не відповідають їхнім основним критеріям – не мають сталого лексичного складу, який має бути притаманний парним фразеологізмам як фразеологізмам взагалі.

Формальні ознаки парних фразеологізмів

Парні фразеологізми характеризуються спільними виразними формальними ознаками. Ці формальні ознаки можуть мати морфологічну й синтаксичну природу.

Морфологічний характер мають ті ознаки, які стосуються однакової частини мови для компонентів парного фразеологізму, сполучника чи прийменника як з'єднувального елемента. Синтаксичний характер мають ознаки незмінного порядку слів у фразеологізмі та розташування слів за їхньою довжиною.

Як формальні ознаки парних фразеологізмів розглядаємо такі їхні властивості:

1) парні фразеологізми складаються із двох слів однієї частини мови, часто слово-компонент може повторюватись;

2) компоненти парного фразеологізму поєднуються сполучником чи прийменником;

3) послідовність слів у парному фразеологізмі незмінна;

4) спершу стоїть коротше слово, потім довше;

5) прикінцева рима або початкова рима (алітерація, Stabreim) є характерними для цього виду фразеологізмів.

Нижче наведемо приклади до окремих пунктів формальних ознак парних фразеологізмів.

Визначальним для парних фразеологізмів є належність обох слів-компонентів до однакової частини мови, це можуть бути іменники, прикметники, дієслова, прислівники та інші (здебільшого субстантивовані) частини мови.

Іменники як компоненти парних фразеологізмів представлені в таких ідіоматизованих словосполученнях: *in Amt und Würden (sein)*; *in Angst und Schrecken (versetzen)*; *Art und Weise*; *(es geht) auf Biegen oder Brechen*; *unter Dach und Fach (sein)*; *Feuer und Flamme (sein)*; *weder Fisch noch Fleisch / nicht Fisch, nicht Fleisch*; *sein eigen Fleisch und Blut*; *Gift und Galle (speien)*; *mit / samt Kind und*

Kegel; *sich mit Haut und Haar (verkaufen)*; *wie Hund und Katze (zusammenleben)*; *mit Leib und Seele*.

Прикметники як компоненти парних фразеологізмів є лексичним матеріалом для таких словосполучень: *(sich) blau und grün (ärgern)*; *grün und blau (jemanden schlagen)*; *heilig und bestimmt; etwas hoch und heilig (versprechen)*; *dicht bei / an dicht (stehen / sitzen)*; *im Ganzen und Großen*; *im Großen und Ganzen*; *Groß und Klein / Klein und Groß*; *halb und halb*; *kurz und bündig*; *kurz und klar*; *kurz und knapp*.

Дієслова рідко зустрічаються як основні компоненти парних фразеологізмів, які все ще є досить вживаними: *schalten und walten*; *hegen und pflegen*; *leben und weben*; *was da krecht und fleucht (бібл.)*; *(jemand gehört) geteert und gefedert*.

Прислівники утворюють парні фразеологізми, які найчастіше зустрічаються в сучасних текстах художньої літератури й розмовної мови: *da und dort / da und da / hier und da / hie und da*; *gang / gäng und gäbe sein*; *gut und gerne*; *hin und her*; *hüben und drüben*; *los und ledig sprechen*; *nach und nach*; *recht und billig*; *starr und steif daliegen*; *durch und durch (verdorben sein)*; *über und über*; *weit und breit*.

Багато прикладів маємо і для субстантивованих частин мови в парних фразеологізмах: *ohne Wenn und Aber*, *viele Wenn und Aber* (субстантивовані сполучники); *weder A noch B zu sagen wissen* (субстантивовані назви літер); *das A und (das) O* (субстантивовані назви літер); *von A bis Z* (субстантивовані назви літер); *Ab und Zu* (субстантивовані прислівники); *ein ewiges Ab und Zu* (субстантивовані прислівники); *Tun und Lassen* (субстантивовані дієслова); *Weh und Ach, mit Ach und Krach* (*Ach, Weh* – субстантивовані вигуки).

Сполучники й прийменники в парних фразеологізмах є неодмінними засобами сполучення основних компонентів. До сполучників у парних фразеологізмах належать сполучники сурядності зі з'єднувальним значенням: *und, oder, weder ... noch*, з. В.: *das A und O*; *(es geht auf) Biegen oder Brechen*; *Hammer oder Amboss*; *weder Fisch noch Fleisch sein*; *weder A noch B (zu sagen wissen)*.

Парні фразеологізми із прийменниками можна поділити на «власне парні фразеологізми» та «моделі утворення» у Г. Бургера (Burger, 2003: 111), проте чітко розмежування провести між ними навряд чи можливо (Kleine Enzyklopädie, 1969: 589). Парні фразеологізми, зафіксовані у словниках, можна розглядати як лексично-семантичні єдності; словосполучення без стабільного лексичного складу, такі як «X für X», «von X bis Z» можна вважати такими, що перебувають на шляху фразеологізації.

Як власне парні фразеологізми розглядаємо такі словосполучення з прийменниками: *dicht bei / an dicht (sitzen)*; *Hand in Hand*; *Jacke wie Hose*; *Mann an Mann*; *Schlag auf Schlag*; *Schritt für Schritt*; *Stunde für Stunde*; *Tag für Tag*; *von A bis Z*; *von Hand zu Hand (gehen)* і т. д.

Закон зростаючих членів чи четвертий закон німецького лінгвіста О. Бегагеля звучить так: «З двох членів речення коротший, якщо можливо, іде перед довшим» (Behagel, 1909). Відповідно до цього спостерігаємо дію закону в таких парних фразеологізмах: *Art und Weise*; *bei Nacht und Nebel (sich davonschleichen)*; *Blut und Wasser (schwitzen)*; *etwas lieb und teuer / wert (halten)*; *Grund und Boden*; *in Amt und Würden (sein)*; *in Angst und Schrecken (versetzen)*; *in Sack und Asche (gehen)*; *in Saus und Braus (leben)*; *in Schutt und Asche (liegen)*; *kurz und bündig*; *mit Ach und Krach*; *mit Leib und Seele*; *mit Pauken und Trompeten (durchfallen)*; *wie Topf und Deckel (zusammenpassen)*; *zwischen Tür und Angel (stehen)*; *da und dort*; *(zusammenleben wie) Hund und Katze*; *Heil und Segen wünschen* і т. п.

Наступною формальною ознакою є незмінна послідовність слів у парному фразеологізмі, лише зрідка буває альтернативний варіант: *alt und jung / jung und alt*; *arm und reich / reich und arm*; *Groß und Klein / Klein und Groß*; *mit Spott und Hohn / Hohn und Spott (überschütten)*; *schlecht und recht / recht und schlecht*.

Особливої виразності надає парним фразеологізмам така формальна ознака, як прикінцева рима – співзвучність від останнього наголошеного складу в рядку: *mit Ach und Krach*; *Jubel und Trubel*; *Handel und Wandel*; *unter Dach und Fach*; *Knall und Fall*; *eine Rede ohne Salz und Schmalz*; *mit Rat und Tat*; *in Dreck und Speck*; *hüben und drüben*; *schlecht und recht*; *schalten und walten*; *(es friert) Stein und Bein*; *weit und breit*; *mit Sack und Pack* та ін..

Характерна для парних фразеологізмів початкова рима (алітерація, Stabreim) полягає в повторенні того ж приголосного на початку слова. Г. Бусманн пише про це явище так: «Алітерація (лат. *littera* «літера»). Також: початкова рима, Stabreim.) повторення чи співзвучність початків складів з основним наголосом: *Mann und Maus*, *Himmel und Hölle*, має переважно стилістичні причини... Так, у старогерманських поезіях, напр., в «Едді», всі голосні співзвучні, бо твердий приступ перед голосними реалізовували як приголосний; крім того, сполучення приголосних *sp*, *st*, *sk* вважали фонетично-фонологічними єдностями, бо вони, як і всі приголосні, алітерували лише між собою» (Bußmann, 1983: 22). Дуден подає таке

визначення алітерації: «(У германській поезії) існує особлива форма алітерації Stabreim, яка сформована за певними правилами й відповідно до германського наголосу і при якій виділяються лише вагомні слова» (Duden), напр.: *bei Leib und Leben*; *bei Nacht und Nebel (sich davonschleichen)*, *da und dort*; *dick und dünn*; *es geht auf Biegen oder Brechen*; *etwas hoch und heilig (versprechen)*, *Feuer und Flamme sein*; *fix und fertig*; *gang / gäng und gäbe (sein)*; *Geld und Gut*; *mit Haut und Haar*; *Gewisper und Getuschel*; *gut und gerne*; *in Saus und Braus (leben)*; *Kopf und Kragen (riskieren/wagen/aufs Spiel setzen)*; *kreuz und quer*; *los und ledig*; *mit Mann und Maus (untergehen / zugrunde gehen)*; *starr und steif (daliegen)*; *Steig und Steg (kennen)*; *weder Fisch noch Fleisch / nicht Fisch, nicht Fleisch*.

У парних фразеологізмах, як і в решті приказок, зустрічаються архаїзми (застарілі слова і граматичні форми), напр.: *gang (gäng) und gäbe*; *was da kreucht und fleucht*; *Krethi und Plethi*; *mit / samt Kind und Kegel*; *hüben und drüben*; *sein eigen Fleisch und Blut*. Процес архаїзації можна спостерігати на прикладі слів *der Bausch* («поверхня, вигнута назовні», «опуклість») і *die Boge* («увігнута поверхня», «увігнутість межі земельної ділянки») у парному фразеологізмі *Bausch und Bogen* «цілком», «повністю», *das Bein* у значенні «кістка» у парному фразеологізмі *durch Mark und Bein gehen* (Redensarten-index).

Змістові ознаки парних фразеологізмів

Для парних фразеологізмів притаманні такі змістові (семантичні) особливості:

1) увесь зворот розглядається як одне слово, напр.: *alt und jung*, *jung und alt* = «усі», *in Bausch und Bogen* = «повністю», *Getuschel und Gemurmel* = «шепотіння», *Jubel und Trubel* = «веселощі», *da und dort* = «скрізь», *mit Pauken und Trompeten* = «з великим галасом», «гучно»;

2) здебільшого менш важливе стоїть після важливішого, яке оцінюється позитивно, напр.: *Topf und Deckel*, *vom Scheitel bis zur Sohle*, *etwas hat Hand und Fuß*, *Dach und Fach*; *(sich) mit Haut und Haar (verkaufen / einer Sache verschreiben)*; *(zusammenleben wie) Hund und Katze*; *an Haupt und Gliedern reformieren*; *Haus und Hof*; *Kopf und Kragen riskieren*; *mit / samt Kind und Kegel*; *Sonne und Mond*; *vom Scheitel bis zur Sohle*; *von Kopf bis Fuß*;

3) лексичні значення обох членів парного фразеологізму часто зливаються в одне загальне чи переносне значення цілого виразу (Kleine Enzyklopädie, 1969: 589): *schlecht und recht* («ледве-ледве», «з великими зусиллями»), *alt und jung* («усі»), *Groß und Klein* («усі»), *Tun und Lassen* («спосіб життя»).

Значення обох компонентів парного фразеологізму перебувають між собою в різних смислових відношеннях: у відношенні подібності, доповнення чи протилежності.

Відношення подібності можна виявити в таких парних фразеологізмах: *Art und Weise; da und dort; das Hab und Gut / Geld und Gut; etwas hoch und heilig versprechen; Feuer und Flamme; Gewisper und Getuschel; hegen und pflegen; in Angst und Schrecken versetzen; in Dreck und Speck; jemanden krumm und lahm schlagen/hauen; Jubel, Trubel, Heiterkeit; kurz und bündig; mit Ach und Krach; nie und nimmer; recht und billig; Spott und Hohn; Weg und Steg; lieb und teuer, weit und breit, hoffen und harren, leben und weben.*

Відношення доповнення обох частин парного фразеологізму зустрічається в таких фразеологічних висловах: *blau und grün; Blut und Wasser (schwitzen); Dach und Fach; Hammer oder Amboss; Heil und Segen/Glück und Heil (wünschen); hinter Schloss und Riegel (bringen / setzen); krumm und lahm; lieb und teuer/wert; Lohn und Brot; durch Mark und Bein (gehen); mit Pauken und Trompeten (durchfallen); Pech und Schwefel; Topf und Deckel; Tür und Angel; Wald und Feld; Wort und Tat.*

У нижче наведених парних фразеологізмах можна простежити відношення протилежності між значеннями компонентів, напр.: *Ab und Zu; ein ewiges Ab und Zu; alt und jung/jung und alt; arm und reich/reich und arm; in Bausch und Bogen, dick und dünn; Groß und Klein; zu Wasser und zu Lande; gegen Recht und Gewissen handeln; kreuz und quer; Himmel und Hölle.*

Валентність парних фразеологізмів виражена таким чином, що вони комбінуються з певними дієсловами, напр.: *bringen / setzen: hinter Schloss und Riegel; daliegen: starr und steif; davonschleichen, sich: bei Nacht und Nebel; durchfallen: mit Pauken und Trompeten; es friert: Stein und Bein; es geht: auf Biegen oder Brechen; gehen: mit jemandem durch dick und dünn, durch Mark und Bein; geraten / sein: zwischen Hammer und Amboss; halten: etwas lieb und teuer/wert; kennen: Weg und Steg; leben: in Saus und Braus; schlagen / hauen Akk.: krumm und lahm;*

schlagen Akk.: blau und grün; schwitzen: Blut und Wasser; sein: unter Dach und Fach; überschütten: mit Spott und Hohn; verkaufen/einer Sache verschreiben, sich: mit Haut und Haar; versetzen: in Angst und Schrecken; wünschen: Heil und Segen/Glück und Heil; zusammenhalten: wie Pech und Schwefel; zusammenpassen: wie Topf und Deckel.

Українські відповідники

Українські відповідники німецьких парних фразеологізмів можуть мати частково фразеологічний, частково описовий характер (Гаврись, Пророченко, 1981: 375). Лише зрідка українські відповідники мають одну з чітко виражених особливостей німецьких парних фразеологізмів, напр.:

1) антонімію значень у висловах *alt und jung* («старе й мале»), *es geht auf Biegen oder Brechen* («це питання життя і смерті»);

2) повторення слів-компонентів як в українських відповідниках до *ab und zu* («час від часу»), *Arm in Arm* («рука в руку, пліч-о-пліч»).

Висновки. Німецькі парні фразеологізми як окремий структурно-семантичний вид приказок характеризуються своїми формальними та змістовими ознаками, які регулярно простежуються в усьому проаналізованому матеріалі. Проаналізовано 125 парних фразеологізмів; наявність виражених формальних ознак встановлена в такій кількості парних фразеологізмів: одна з формальних ознак – у 48%, дві ознаки – у 23%, три ознаки – у 20%, чотири – у 9%, п'ять формальних ознак – у 2,5%. Усі 100% розглянутих парних фразеологізмів мають змістові ознаки: цілісність змісту, смислове доповнення компонентів, їхню синонімію чи антонімію.

Завдяки формальним і змістовим ознакам німецьких парних фразеологізмів їх можна розглядати як особливо характерний і вартий уваги дослідників вид фразеологізмів. Їхня продуктивність, використання в різних функціональних стилях німецької мови робить їх цікавими як для науковців, так і для викладачів – на практичних заняттях, на курсах підвищення кваліфікації вчителів і перекладачів, для укладачів посібників і навчальних матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. 176 с.
2. Гаврись В. І., Пророченко О. П. Деякі питання німецької фразеології. *Німецько-український фразеологічний словник / У 2-х томах.* / Укл. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. Київ : Радянська школа, 1981. С. 355–377.
3. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка. Москва : Высшая школа, 1970. 200 с.
4. Burger H. Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin : Erich Schmidt Verlag, 2003. 241 S.
5. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart : Kröner, 1983. 603 S.
6. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen : Niemeyer, 1997. 308 S.
7. Földes C. Phraseologie mit spezifischer Struktur. Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung. Herausgegeben von Harald Burger, Dmitrij Dobrovolskij, Peter Kühn, Neal R. Norrick. Halbband 2. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2007. 1183 S.

8. Kleine Enzyklopädie: Die deutsche Sprache. In 2 Bdn. / Hrsg. Von Erhard Agricola, Wolfgang Fleischer und Helmut Protze unter Mitwirkung von Wolfgang Ebert. Leipzig : VEB Bibliographisches Institut, 1969. 1174 S.
9. Oguj O. D. Lexikologie der gegenwärtigen deutschen Sprache. Winnytsja : Nova knyha, 2003. 403 S.
10. URL : https://de.wikipedia.org/wiki/Behaghelsche_Gesetze.
11. URL : <https://www.duden.de>.
12. URL : <https://www.redensarten-index.de/suche.php?suchbegriff=bausch&bool>.

REFERENCES

1. Baran Y. A. Frazеologiya u systemi movy (1997) [Phraseology in the Language System]. – Ivano-Frankivsk : Lileya [in Ukrainian].
2. Behaghel O. (1909) Beziehungen zwischen Umfang und Reihenfolge von Satzgliedern. In: *Indogermanische Forschungen* 25, S. 119–142. – [https://de.wikipedia.org/wiki/ Behaghelsche_Gesetze](https://de.wikipedia.org/wiki/Behaghelsche_Gesetze)
3. Burger H. (2003) Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin : Schmidt.
4. Bußmann H. (1983) Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart: Kröner.
5. Chernysheva I. I. (1970) Frazеologiya sovremennogo nemetskogo yazyka. [Phraseology of Modern German]. Moscow : Vysshaya shkola [in Russian].
6. Duden online : <https://www.duden.de>
7. Fleischer W. (1997) Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen : Niemeyer.
8. Földes C. (2007) Phraseme mit spezifischer Struktur / Csaba Földes // Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung. Herausgegeben von Harald Burger, Dmitrij Dobrovolskij, Peter Kühn, Neal R. Norrick. Halbband 2. Berlin, New York : Walter de Gruyter.
9. Havrys V. I., Prorochenko O. P. (1981) Deyaki pytannia nimetskoyi frazeologiyi // Nimetsko-ukrainskyi fraseologichnyi slovnyk (Vol. 1, pp. 355–377). [Some Questions of German Phraseology]. Kyiv : Radianska shkola [in Ukrainian].
10. Kleine Enzyklopädie: Die deutsche Sprache (1969) Vol 1-2. Editors Erhard Agricola, Wolfgang Fleischer, Helmut Protze & Wolfgang Ebert. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.
11. Oguj O. D. (2003) Lexikologie der gegenwärtigen deutschen Sprache. Winnytsja : Nova knyha.
12. Redensarten : <https://www.redensarten-index.de/suche.php?suchbegriff=bausch&bool>